

Is-ddeddfau Draenio Tir Cymru

Cynnwys

Pennod I – Gweinyddu	2
1. Dyfynnu a dechrau	2
2. Defnyddio'r is-ddeddfau	2
3. Diffinio a dehongli.....	2
4. Achosi trosedd neu adael iddo ddigwydd yn fwriadol	4
Pennod II – Rheoli dŵr newydd neu unrhyw gynnydd yn y llif neu'r cyfaint	4
5. Rheoli dŵr newydd, newid llif a chyfaint y dŵr.....	4
6. Ymyrryd â llifddorau ac amddiffynfeydd rhag llifogydd a'r llanw.....	4
7. Defnyddio dyfrffos neu weithfa rheoli'r llanw	5
8. Arllwysfeydd llanwol.....	5
Pennod III – Perygl ynglŷn â rhwystro dŵr rhag llifo	5
9. Cynnal a chadw glannau dyfrffosydd a thir sy'n agored i lifogydd.....	5
10. Gosod adeiladau, pibellau ac ati ar dir sy'n agored i lifogydd.....	6
11. Atgyweirio adeiladau a phethau eraill.....	6
Pennod IV – Gofalu bod glannau dyfrffos mewn cyflwr da	7
12. Planhigion.....	7
13. Gyrru anifeiliaid a cherbydau	7
14. Difrod gan anifeiliaid sy'n pori.....	7
Pennod V – Gofynion ychwanegol	7
15. Rheoli anifeiliaid	7
16. Ymyrryd â swyddogaethau'r awdurdod lleol neu'r bwrdd draenio mewnol	7
Pennod VI – Eithriadau	8
17. Gwaith mewn argyfwng	8
18. Datblygu cyffredinol a ganiateir	8
19. Ysgolion a thyrrau sgaffaldwaith	8
Pennod VII – Amodau amrywiol eraill	8
20. Dirwyon.....	8

Is-ddeddfau Draenio Tir Cymru

Trwy'r pwerau a'r awdurdod sydd wedi'u rhoi iddo yn ôl adran 66 Deddf Draenio Tir 1991, mae [***enw'r awdurdod lleol***] yn sefydlu'r is-ddeddfau canlynol am ei fod o'r farn y bydd eu hangen ar gyfer un o'r dibenion isod neu ragor:

- a) gofalu bod y draenio tir yn effeithlon yn ardal y cyngor;
- b) cadw trefn ar effeithiau amgylcheddol draenio tir yn ardal y cyngor;
- c) gofalu bod trefniadau rheoli perygl llifogydd yn effeithiol yn ôl adran 14A y ddeddf honno;
- ch) gofalu bod gwaith sydd wedi'i wneud yn ôl adran 38 neu 39 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 (llifogydd cysylltiedig neu erydu arfordirol) yn effeithiol.

Pennod I - Gweinyddu

1. Dyfynnu a dechrau

Mae'r is-ddeddfau hyn wedi'u cymeradwyo gan Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig, Lesley Griffiths. Is-ddeddfau Draenio Tir 2017 [***enw'r awdurdod lleol***] yw eu henw. Byddan nhw'n dechrau ar [dyddiad].

2. Defnyddio'r is-ddeddfau

Mae'r is-ddeddfau hyn yn berthnasol i ddyfrffosydd cyffredinol yn ardal yr awdurdod lleol sydd wedi'u llunio neu mewn ardal sydd o dan reolaeth y bwrdd draenio mewnol.

3. Diffinio a dehongli

Oni ddiffinnir isod neu mewn cyd-destun ar wahân, bydd ystyr geirfa'r is-ddeddfau hyn yr un fath â geirfa Deddf Adnoddau Dŵr 1991, Deddf Draenio Tir 1991, Deddf Amgylchedd Cymru 2016 a Deddf Dehongli 1978.

Yn yr is-ddeddfau hyn:

Bydd ystyr 'glan', 'draenio', 'corff draenio', 'Bwrdd Draenio Mewnol', 'tir', 'awdurdod lleol' a 'dyfrffos cyffredinol' fel sydd wedi'i diffinio yn Neddf Draenio Tir 1991.

'**y ddeddf**' = Deddf Draenio Tir 1991

'**anifail**' = unrhyw anifail megis adar, ceffylau, gwartheg, defaid, ceirw, geifr, moch, gwyddau neu ieir ond nid pysgod na phobl;

'**pellter yr is-ddeddfau**' = unrhyw dir sy'n ymestyn o lan dyfrffos (o'i fesur yn llorweddol) fel a ganlyn:

- (i) lle mae mur neu glawdd, 8 medr o'r terfyn sydd tua'r tir;
- (ii) mewn achosion eraill, 8 medr o ben glan y ddyfrffos;
- (iii) unrhyw dir sy'n ymestyn 8 medr yn llorweddol o derfyn allanol ceuffos (i'w fesur oddi wrth ran ehangaf y geuffos honno).

'adeilad' = unrhyw beth sydd wedi'i adeiladu neu ei osod ac unrhyw ran ohono heb gynnwys offer neu beiriannau sydd ynddo. Mae'n cynnwys ffensys, pyst, peilonau, muriau, glanfeydd, pontydd, llwyfannau llwytho, polion, pontynau, rhagfuriau ac unrhyw beiriant neu ddyfais fecanyddol; unrhyw estyllod, ffugwaith, sgaffaldwaith neu unrhyw beth arall sydd wedi'i lunio neu'n cael ei ddefnyddio i ddibenion cynnal neu fynediad yn ystod gwaith adeiladu. Bydd unrhyw gyfeiriad at adeilad yn cynnwys rhan o adeilad, hefyd.

'caniatâd yr awdurdod' = caniatâd ysgrifenedig rhywun a chanddo statws i'w roi o flaen llaw ar ran yr awdurdod naill ai trwy ebost neu ddogfen ffurfiol, gan gynnwys unrhyw amodau neu gyfyngiadau sy'n berthnasol ym marn yr awdurdod hwnnw.

'ceuffos' = sianel gaeëdig ar gyfer dŵr ynghyd ag unrhyw adeilad sy'n rhan ohoni megis wal y pen, gollyngfa a sgrîn hidlo sbwriel.

'clawdd' = twmpath naturiol/gwneud neu unrhyw amddiffynfa arall sydd wedi'i chodi.

'gwaith amddiffyn rhag llifogydd' = adeiladau a gwaith amddiffyn arall rhag llifogydd y môr, yr afonydd a'r glaw gan gynnwys muriau, clwydi, cloddiau neu ffosydd lliniaru a godwyd neu a ddefnyddir i'r dibenion hynny yn ogystal â thwyni tywod naturiol neu wneud, waliau cadw pridd a muriau a godwyd neu a ddefnyddir i ddiogelu'r tir rhag llifogydd o ganlyniad i lefel uwch dŵr.

'sustem rhybuddio am lifogydd' = unrhyw beth mae'r awdurdod yn ei ddefnyddio i hel neu gyflwyno gwybodaeth am lifogydd.

'tir sy'n agored i lifogydd' = tir y bydd dŵr dyfrffosydd yn llifo drosto pan fo llifogydd – gan gynnwys ardaloedd lle mae dŵr wedi'i gadw yn ystod llifogydd.

'rhwydi' = diffiniadau fel a ganlyn:

(a) rhwyd ffyn, rhwyd fag neu rwyd gadw;

(b) pob rhwyd sydd wedi'i rhwymo'n dynn trwy angorau a phob rhwyd a dyfais bysgota arall sydd wedi'i rhwymo i'r pridd neu'n sefyll yn ei hunfan trwy ei gosod yno;

(c) pob rhwyd mae'i pherchennog neu rywun arall a chanddo awdurdod y perchennog wedi'i gadael mewn dyfroedd arfordirol neu fewnol ar gyfer pysgota yn ogystal â phob injan, dyfais, peiriant neu declyn (boed ar wyneb y dŵr neu fel arall) ar gyfer gosod neu ddal rhwyd o'r fath, ei chadw ar waith neu ei chadw yn ei hunfan.

'trigolyn' = tenant, daliwr trwydded neu unrhyw un arall sydd ar dir neu sydd â hawl i fod yno.

'pethau neu sylweddau' = unrhyw beth naturiol neu wneud (boed hylif neu solid) megis coed, gwreiddiau coed, canghennau, pren, tuniau, poteli, bocsys, teiars, briciau, cerrig, pridd, weiren a sbwriel.

'perchennog' = perchennog ystâd yn ôl dehongliad y gyfraith, gan gynnwys trigolyn lle nad yw'r perchennog yno.

'rhywun' = gan gynnwys nifer o bobl (boed gorfforaeth neu beidio) lle bo'n briodol.

'amddiffynfa rhag y môr' = unrhyw amddiffynfa wneud neu naturiol rhag dyfroedd y môr megis ucheldir gwneud neu naturiol (gan gynnwys twyni tywod a chlogwyni) ac unrhyw beth a godwyd neu a ddefnyddir rhag llifogydd y môr neu ddyfroedd y llanw neu ar gyfer gwagio dyfrffosydd yn ddigonol ac eithrio amddiffynfa forwrol mae awdurdod amddiffyn arfordirol, awdurdod lleol, porthladd llywio neu awdurdod cadwraeth yn berchen arni neu'n ei rheoli.

'gwaith rheoli'r llanw' = fflodiart, loc, llifddor neu unrhyw beth arall sydd wedi'i osod neu'i godi ar gyfer amddiffyn tir rhag llifogydd y môr neu ddyfroedd y llanw.

'planhigion' = coed, helyg, llwyni, chwyn, gweiriau, cawn, hesg neu dyfiant arall.

'llog' = pob llong, cwch a bad sydd ar y môr gan gynnwys hofranlongau a drylliau.

'dyfrffos' = pob afon, ffrwd, ffos, sianel a ffordd arall mae dŵr yn llifo trwyddi gan gynnwys sianel unrhyw ddyfrffos sy'n sych am y tro ond heb gynnwys carthffosydd cyhoeddus yn ôl diffiniadau Deddf Diwydiant Dŵr 1991.

'glan dyfrffos' = pob glan, wal, rhagfur neu glawdd sy'n cysylltu â dyfrffos neu'n ei chau – i'w mesur rhwng pen a gwaelod y rhan lethrog neu unionsyth.

'gwaelod dyfrffos' = tir y bydd dŵr yn llifo drosto fel arfer am ei fod yn rhan o ddyfrffos.

'adeilad rheoli dŵr' = rhywbeth sy'n gadael i ddŵr lifo i ddyfrffos, yn rheoli'r llif neu'n effeithio arno megis llifddor, arafwr, fflodiart, loc, cored, pwmp neu beiriant pwmpio.

4. Achos trosedd neu adael iddo ddigwydd yn fwriadol

Ynglŷn ag unrhyw weithred sydd wedi'i gwahardd neu ei chyfyngu trwy'r is-ddeddfau hyn – bydd pawb sydd wedi'i chyflawni, achosi hynny neu adael iddo ddigwydd yn fwriadol yr un mor euog o drosedd.

Pennod II – Rheoli dŵr newydd ac unrhyw gynnydd yn y llif neu'r cyfaint

5. Rheoli dŵr newydd, newid llif a chyfaint y dŵr

(1) Heb effeithio ar adrannau 23 a 25 Deddf Draenio Tir 1991, chaiff neb wneud y canlynol heb ganiatâd yr awdurdod:

- (a) cau dyfrffos;
- (b) gwyro;
- (c) rhwystro; neu
- (ch) newid;

lefel neu gyfeiriad llif y dŵr i ddyfrffos, trwyddi neu allan ohoni.

(2) Yn yr is-ddeddf hon, ystyr 'newid' yw creu neu estyn dyfrffos a dod â dŵr sy'n cynyddu llif neu gyfaint y dŵr yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol mewn unrhyw ddyfrffos yn ardal yr awdurdod lleol.

(3) Yn yr is-ddeddf hon, ystyr 'rhwystro' yw cau neu lenwi sianel dyfrffos ac achosi tagfa dŵr o dan bwa, pont neu sarn mewn unrhyw ddyfrffos neu ar dir sy'n agored i lifogydd.

6. Ymyrryd â llifddorau ac amddiffynfeydd rhag llifogydd a'r llanw

(1) Chaiff neb ddefnyddio llifddor, fflodiart, amddiffynfa rhag llifogydd/llanw neu unrhyw ffordd arall o reoli, trefnu a monitro llif y dŵr i ddyfrffos gyffredinol, trwyddi neu allan ohoni heb ganiatâd yr awdurdod.

(2) Yn yr is-ddeddf hon, ystyr 'ymyrryd' yw tynnu, difrodi neu symud deunyddiau sy'n rhan o amddiffynfa rhag llifogydd neu'r llanw.

7. Defnyddio dyfrffos neu waith rheoli'r llanw

Rhaid i rywun sy'n rheoli:

- (a) llifddor neu fflodiart; neu
- (b) unrhyw ffordd arall o reoli, trefnu neu newid llif y dŵr i ddyfrffos, trwyddi neu allan ohoni

ddefnyddio, cynnal a chadw'r adeilad neu'r cyfarpar hwnnw mewn cyflwr priodol ac effeithlon er mwyn:

- (a) osgoi llifogydd neu unrhyw brinder yn llif neu gyflenwad y dŵr; a
- (b) gofalu bod system draenio'r tir yn ardal (yr awdurdod lleol/y bwrdd draenio mewnol) yn gweithio'n effeithlon.

8. Arllwysfeydd llanwol

Chaiff neb ddodi na gadael ar flaen traeth unrhyw beth, sylwedd neu blanhigyn a allai beri'r canlynol yn syth neu o ganlyniad i'r llanw:

- (a) rhwystro dŵr rhag llifo trwy lifddor, fflodiart, pibellau arllwysfa, llethrau llanwol neu ddyfrffosydd blaen traeth o'r fath neu fod yn debygol o wneud hynny;
- (b) rhwystro llifddorau, fflodiardau neu bibellau arllwysfa o'r fath rhag gweithio neu fod yn debygol o wneud hynny;
- (c) difrodi llifddorau, fflodiardau neu bibellau arllwysfa o'r fath neu fod yn debygol o wneud hynny.

Pennod III – Perygl ynglŷn â rhwystro dŵr rhag llifo

9. Cynnal a chadw glannau dyfrffosydd a thir sy'n agored i lifogydd

(1) Chaiff neb heb ganiatâd yr awdurdod blannu coeden, gadael neu gadw unrhyw beth neu sylwedd, cynnau tân nac ymyrryd â gwaelod a glannau dyfrffos o fewn pellter yr is-ddeddfau hyn mewn modd sy'n debygol o wneud y canlynol:

- (a) achosi llifogydd;
- (b) rhwystro dŵr rhag llifo;
- (c) difrodi ceuffos, glan dyfrffos, gwaith rheoli dyfrffos, gwaith rheoli'r llanw neu amddiffynfa rhag y môr;
- (ch) peryglu sefydlogrwydd y rheiny;
- (d) effeithio ar eu ffordd o weithio.

(2) Yn yr is-ddeddf hon:

Ystyr 'ymyrryd yw codi, tynnu, difrodi neu symud deunyddiau sy'n rhan o amddiffynfa rhag llifogydd/llanw neu waelod/glan dyfrffos yn ogystal â chloddï tir neu wneud unrhyw beth arno a/neu ynddo allai ddifrodi gwaelod/glannau dyfrffos.

Ystyr 'cynnau tân' yw gwneud unrhyw beth a allai achosi tân ar dir wrth ymyl dyfrffos, lle y gallai losgi mawn yng nglannau'r ddyfrffos neu losgi unrhyw blanhigion sy'n tyfu ar dir sy'n rhan o'r glannau hynny.

Ystyr 'cadw unrhyw beth neu sylwedd' yw gadael, pentyrru neu gadw pethau hylifol a solid gan gynnwys planhigion a thoriadau planhigion.

Mae 'pethau' yn cynnwys llongau a chychod, hefyd.

10. Gosod adeiladau, pibellau ac ati ar dir sy'n agored i lifogydd

(1) Chaiff neb wneud y canlynol heb ganiatâd yr awdurdod:

(a) codi neu adeiladu unrhyw beth:

- (i) mewn dyfrffos, arni, o dani neu drosti nac yng nglan/ar lan dyfrffos;
- (ii) o fewn pellter yr is-ddeddfau;
- (iii) ar waith rheoli dyfrffos, amddiffynfa rhag llifogydd, gwaith rheoli'r llanw neu amddiffynfa rhag y môr;
- (iv) dros unrhyw ran o geuffos neu o fewn pellter yr is-ddeddfau ar bob ochr iddi;

(b) cloddi neu osod twnnel, draen, ceuffos neu unrhyw ffordd arall ar gyfer dŵr mewn dyfrffos, arni, o dani neu drosti nac yng nglan/ar lan dyfrffos;

mewn modd neu am gyfnod fydd yn difrodi gwaelod/glannau dyfrffos neu rwystro dŵr rhag llifo iddi, trwyddi neu allan ohoni.

(2) Fydd yr is-ddeddf hon ddim yn berthnasol i unrhyw waith dros dro yn ystod argyfwng.

(3) Yn yr is-ddeddf hon:

Ystyr 'argyfwng' yw sefyllfa sy'n peryglu bywydau neu eiddo.

11. Atgyweirio adeiladau a phethau eraill

Bydd rhywun a chanddo o dan ei reolaeth adeilad, ffens, mur ac ati mewn dyfrffos, ceuffos, glan dyfrffos, gwaith rheoli llifogydd, gwaith rheoli'r llanw, amddiffynfa rhag y llanw neu'r môr (yn ogystal ag arni, o dani neu drosti) yn eu cadw mewn cyflwr da fel na fydd yn achosi'r canlynol:

- (a) rhwystro'r dŵr rhag llifo i ddyfrffos, trwyddi neu allan ohoni;
  - (b) difrodi glan dyfrffos, gwaith amddiffyn rhag llifogydd, gwaith rheoli'r llanw neu amddiffynfa rhag y môr;
  - (c) peryglu gweithwyr (yr awdurdod lleol/y bwrdd draenio mewnol) neu eu rhwystro rhag diogelu ardal rhag llifogydd.
-

Pennod IV – Gofalu bod glannau dyfrffos mewn cyflwr da

12. Planhigion

Bydd perchennog neu drigolyn tir mae dyfrffos yn llifo trwyddo, tir lle mae amddiffynfa rhag y môr neu dir mae angen i weithwyr yr awdurdod lleol neu'r bwrdd draenio mewnol ei groesi er mwyn cyrraedd manau o'r fath yn cadw trefn ar y planhigion yn ôl pellter yr is-ddeddfau ac yn symud y cyfryw blanhigion o'r ddyfrffos neu ei glannau yn syth ar ôl eu torri fel na fyddan nhw'n rhwystro llif y ddyfrffos.

13. Gyrru anifeiliaid a cherbydau

Chaiff neb ddefnyddio na gyrru trol/cerbyd ar, tros neu ar hyd gwaith rheoli dyfrffos, gwaith diogelu rhag llifogydd, gwaith rheoli'r llanw neu amddiffynfa rhag y môr mewn modd a allai ddifrodi'r manau hynny.

14. Difrod gan anifeiliaid sy'n pori

Chaiff neb gadw anifeiliaid, rhoi dŵr iddyn nhw na gadael iddyn nhw bori ar ddyfrffos, glan neu waelod dyfrffos, gwaith diogelu rhag llifogydd neu amddiffynfa rhag y môr heb:

- (a) gwneud popeth priodol i osgoi difrodi'r manau hynny;
- (b) rhoi gwybod i'r awdurdod lleol neu'r bwrdd draenio mewnol cyn gynted ag y bo modd am unrhyw ddifrod o ganlyniad i gadw anifeiliaid, rhoi dŵr iddyn nhw neu adael iddyn nhw bori yno.

Pennod V – Gofynion ychwanegol

15. Rheoli anifeiliaid

Bydd perchennog neu drigolyn tir mae dyfrffos yn llifo trwyddo, tir lle mae amddiffynfa rhag y môr neu dir mae angen i weithwyr yr awdurdod lleol neu'r bwrdd draenio mewnol ei groesi er mwyn cyrraedd manau o'r fath yn gofalu y bydd anifeiliaid o dan reolaeth briodol yn ystod unrhyw weithio neu archwilio yno. Os nad oes modd eu cadw o dan reolaeth briodol i'r diben hwnnw, rhaid gofalu na fyddan nhw yno dros gyfnod y gweithio neu'r archwilio.

16. Ymyrryd â swyddogaethau'r awdurdod lleol neu'r bwrdd draenio mewnol

Chaiff neb ymyrryd â'r canlynol:

- (a) mynediad i unrhyw dir y bydd angen i weithwyr neu asiantau'r awdurdod lleol neu'r bwrdd draenio mewnol ei groesi ar gyfer rheoli llifogydd;
- (b) gweithwyr neu asiantau o'r fath wrth gyflawni eu gorchwylion.

Pennod VI – Eithriadau

17. Gwaith mewn argyfwng

Fydd yr is-ddeddfau hyn ddim yn berthnasol i unrhyw waith i'w gyflawni mewn argyfwng. Fe fydd rhywun sydd wedi'i eithrio i'r perwyl hwnnw yn rhoi gwybod i'r cyngor trwy lythyr cyn gynted ag y bo modd am natur ac amgylchiadau'r gwaith, yn ogystal â chydymffurfio ag unrhyw gyfarwyddiadau rhesymol y gallai'r cyngor eu rhoi iddo yn sgîl hynny.

18. Datblygu cyffredinol a ganiateir

Fydd yr is-ddeddfau hyn ddim yn berthnasol i unrhyw ddatblygu gan gorff draenio mewn, ar neu o dan ddyfrffos neu waith draenio tir ar gyfer gwella, cynnal neu atgyweirio dyfrffos neu waith o'r fath.

19. Ysgolion a thyrrau sgaffaldwaith

- (1) Fydd yr is-ddeddfau hyn ddim yn berthnasol i waith lle y bydd angen codi ysgol neu dwr sgaffaldwaith ('cyfarpar').
- (2) I ddibenion y paragraff hwn, dyma'r amodau penodol:
- (a) rhaid i'r adeiladwr asesu cyflwr yr afon bob diwrnod gwaith;
  - (b) rhaid codi'r cyfarpar bob diwrnod gwaith y bydd angen ei ddefnyddio;
  - (c) rhaid symud y cyfarpar ddiwedd pob diwrnod gwaith a'i gadw y tu hwnt i'r afon a'i glannau.

Pennod VII – Amodau amrywiol eraill

20. Dirwyon

Yn ôl adran 66(6) y ddeddf, gallai fod rhaid i bawb sydd wedi'i gael yn euog o weithredu'n groes i'r is-ddeddfau hyn neu fethu â chydymffurfio â nhw dalu am bob trosedd ddirwy heb fod dros yr hyn a bennir o bryd i'w gilydd ynglŷn â lefel 5 (£5,000) ar y raddfa sydd wedi'i chrybwyll yn adran 37 Deddf Cyfiawnder Troseddol 1982, yn ogystal â dirwy ychwanegol heb fod dros £40 am bob diwrnod y parhaodd y troseddu neu'r methu ar ôl ei gael yn euog.

Yn ôl adran 66(7) y ddeddf, os yw rhywun wedi gweithredu'n groes i'r is-ddeddfau hyn neu fethu â chydymffurfio â nhw, caiff y cyngor (heb effeithio ar unrhyw weithdrefn sy'n mynd rhagddi yn ôl adran 66(6) y ddeddf) wneud unrhyw beth y bydd ei angen i gywiro effaith y troseddu neu'r methu yn ogystal â mynnu i'r sawl o dan sylw dalu costau rhesymol sydd wedi deillio o hynny.